

Қарағанды техникалық университеті
Жол-көлік факультеті
А.Н. Данияров атындағы Өнеркәсіптік көлік кафедрасы

Студенттің оқытушымен өзіндік жұмысының №1

Жолаушылар тасымалын ұйымдастыру принциптері

«Жолаушылар тасымалын басқару» пәні

6В11301 – «Көлікті пайдалану және жүк қозғалысы мен тасымалдауды ұйымдастыру» білім беру бағдарламасы

Тақырып №1: Жолаушылар тасымалын ұйымдастыру принциптері

САБАҚ ЖОСПАРЫ:

1. Жолаушылар тасымалының сипаттамасы
2. Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері
3. Жолаушылар тасымалын басқару.

1 Жолаушылар тасымалының сипаттамасы

1. Жолаушылар тасымалының сипаттамасы.

Қазіргі кезде жолаушыларды тасымалдау теміржол көлігінде алатын орны өте зор, басқа көліктерге қарағанда, болашақта да осы қарқынын сақтап қалады. Сондықтан да жолаушылар паркін қазіргі заманға сай ету бүгінгі күнің шешілмей келе жатқан проблемасы болып қала бермек.

Жүріп өтетін жолдың және баратын стансаның ұзақтығына байланысты жолаушылар пойызы үш түрге бөлінеді:

- *тік бағытта* – 2-і және оданда көп жол басқармасын басып өтеді;
- *жергілікті* – бір жол басқармасының ішінде жүреді;
- *қалааралық* – екі қала арасына және үлкен қала типтес ауылдарға қатынайды (150 км дейін). Қатынастың түріне байланысты жолаушылар пойызы келесі категорияға бөлінеді;

1 Жолаушылар тасымалының сипаттамасы

- *ұзақтығына* - 2-і жол басқармасын басып өтеді;
- *жергілікті* - бір жол басқармасының ішінде жүреді (700 км дейін);

- *қалааралық* – айналымда жүреді;

Ұзаққа және жергілікті пойыздар өз кезегінде:

- *жүрдек* - бұларды құрастырғанда жоғарғы жабдықталған вагондарды жалғайды, олардың салмағы мен жолаушылар отыратын орындары аз болады, мұндай пойыздар тоқтаусыз 200-300 км жүре алады, тоқтау уақытысы өте аз келеді. Бұларға фирменный пойыздар жатады.

- *жолаушылар* - бұларды аз жабдықталған вагондармен құрастырады, бұларға купе, плацкарт және отырып баратын вагондар жалғайды.

- *қалааралық* – аз салмақты жолаушылар көп жерлерге жүреді. Үлкен қалалардан басқа тоқтау пунктерінеде тоқтайды.

1 Жолаушылар тасымалының сипаттамасы

Жүк жолаушылар – пойыздар аз жүретін жолдарда, жолаушылар ағымы онша көп емес. Жолаушылар және жүк вагондарымен құрастырылады, салмағы жүк пойыздарындағыдай болады.

Почта мен жүк – почта мен жүк тасу үшін пайдалынады, бұларға жолаушылар вагондарын жалғай алады, жылдамдығы жолаушылар пойыздарымен тең.

Жолаушылар пойыздарын жүру кестесі негізінде ұйымдастырылады, онда пойыздарды стансадан жөнелту және келесі стансаға қабылдау және жүріп өткен жолы көрсетіледі. Жүру кестесі пойыздар жүріс графигі негізінде құрастырылады, жүк және жолаушылар пойыздарын өңдеу арқылы. Пойыздар жүріс графигіне енгізілген әр бір пойызға тақ немесе жұп нөмірін береді.

1 Жолаушылар тасымалының сипаттамасы

Жолаушылар пойыздарына келесі нөмірлерді береді:

- жүрдек 1-99;
- ұзаққа жүретін жыл бойы 171-298;
- ұзаққа жүретін жаздық 301-498;
- туристік және экскурсовод 801-898;
- жергілікті жолаушылар 601-698;
- қала аралық 6001-6998;
- почтово багажный 901-948;
- жүк жолаушылар 951-968;
- жазғы жолаушылар жүрдек-101-149;
- тез жүретін жолаушылар 151-169.

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

Темір жол көлігіндегі жолаушылар тасымалының мәні мен ерекшеліктері:

- жайлылық және сервистің кең диапазоны
- пойыздардың тарту күшінің автономдылығына байланысты энергияның кез келген түрін пайдалану қабілеттілігі
- тасымалдауды толық автоматтандыру үшін жақсы жағдайлар
- қоршаған ортаның экологиясы үшін ең төменгі зиян
- Пойыз қозғалысының жоғары жылдамдығында жолаушыларды 700 км дейінгі ең тез жеткізу
- Темір жол көлігі тасымалының өзіндік құнының салыстырмалы төмендігі
- ең үлкен тасымалдау қабілеттілігі
- қозғалыстың қауіпсіздігі мен сенімділігі

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

Темір жол көлігіндегі жолаушы тасымалының дамуының негізгі бағыттары:

- Қозғалыс жылдамдығын арттыру ;
- техникалық қажеттіліктер, жүкті және поштаны тиеу-түсіру, жолаушыларды мінгізіп-отырғызу үшін пойыз тұрақтарын қысқарту;
- Вокзалда және пойызда жолаушыларға қызмет көрсетуді жақсарту (жол жүру құжаттарын және анықтама алуға уақыттың ең аз шығыны, төсек орынмен, газетпен және т.б. жабдықтау)
- Жылжымалы құрамды, станса және вокзал құрылғыларын дұрыс пайдалану Жолаушылар және жүк қозғалысының үйлесуі ;
- Темір жол желілерінің параллельді мамандандырылуы
- Қозғалыстың екі түрінің жылдамдығының оңтайлы
- Аралас тасымал (темір жол , өзен , теңіз , автомобиль және әуе) түрін ұйымдастыру

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

Темір жол көлігіндегі жолаушылар тасымалының басты мақсаты болып табылады:

1. жолаушыларға қызмет ету сапасының жоғарылауының шарты, ұйымдастырудың жақсартылуы және темір жолдың барлық бөлімшелерінің қызмет етуі және табыстардың үлкеюі, еңбек өнімділігінің жоғарылауы және жолаушылар тасымалының өзіндік құнын төмендеу есебі және олардыңның шығынын төмендету ең жоғары қажеттілікті қанағаттандыру;
2. қозғалыстың қауіпсіздігі және сенімділігі(қар басу, қарлы боран, тұман және басқа да қолайсыз ауа рай кезінде пойыздар график бойынша жүреді);
3. қоршаған ортаның экологиясы үшін ең төменгі зиян (мысалы, қоқыс және дәретхана қоқыстары арнаулы ыдысқа жинақталады);
4. қозғалыс жылдамдығын арттыру; техникалық қажеттіліктер, жүкті және поштаны тиеу-түсіру, жолаушыларды мінгізіп-отырғызу үшін пойыз тұрақтарын қысқарту;
5. жылжымалы құрамды, станса және вокзал құрылғыларын дұрыс пайдалану.

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

2. Темір жол көлігіндегі жолаушылар тасымалы қр басты тасымал түрі болып есептеледі

1. өлке аралық қатынаста;
2. Қаламаңдық қатынаста;
3. халықаралық қатынаста;
4. жергілікті қатынаста;
5. тікелей қатынаста.

3. Екі жолды темір жол желілерінің ең тасымалдау қабілеттілігі кұрайды

1. 300-500 мың жолаушы тәулігіне;
2. 200-300 мың жолаушы тәулігіне;
3. 400-500 мың жолаушы тәулігіне;
4. 500-600 мың жолаушы тәулігіне;
5. 300-400 мың жолаушы тәулігіне.

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

4. Қазіргі уақытта ҚР жолаушылар тасымалы жүзеге асырылады:

1. халықаралық қатынас бойынша 12, облыс аралық қатынас 50, қаламаңдық қатынас бойынша 21 маршрут;
2. халықаралық қатынас бойынша 10, облыс аралық қатынас 55, қаламаңдық қатынас бойынша 12 маршрут;
3. халықаралық қатынас бойынша 15, облыс аралық қатынас бойынша 54 маршрут;
4. халықаралық қатынас бойынша 5, облыс аралық қатынас 45, қаламаңдық қатынас бойынша 15 маршрут;
5. халықаралық қатынас бойынша 25, қаламаңдық қатынас бойынша 15 маршрут;

2 Жолаушылар тасымалын ұйымдастырудың принциптері

5. Ақ «жолаушылар тасымалы» келесі міндеттерді жүзеге асырады:

1. жолаушылар жүк багажын, поштаны тасымалдау; жол жүру құжаттарын сату және ресімдеу; жолаушыларға вокзалда қызмет көрсету; жолаушыларға пойызда қызмет көрсету; вокзалды жөндеу жұмыстары; жолаушы вагондарына техникалық қызмет көрсету және жөндеу; вагондарды сумен, көмірмен, төсек, шай жабдықтарымен қамтамасыз ету;
2. пойыздарды қабылдау, жөнелту, өткізіп жіберу, олардың айқастырылуы және басып озуы, құрамдарды құрастыру және тарқату, вагондардың жеке топтарын өңдеу;
3. жүктерді қабылдау, өлшеуғ сақтау және беру; тасымалдау құжаттарын ресімдеу, тасымал төлемдерін өндіріп алу; вагондарды пломбалау; стансада орналасқан жүктердің сақталуын қамтамасыз ету;
4. жүктерді тиеу, түсіру, өайта тиеу; контейнерлік және майда жөнелтпелерді сұрыптау;
5. вагондарды техникалық тексеру, өтпелі пойыздардағы локомотивтер мен локомотив бригадаларын ауыстыру; вагондарды жөндеу, және локомотивті жабдықтау, вагондарды тазалау, жуу дезинфекциялау.

3 Жолаушылар тасымалын басқару

Жолаушылар тасымалын басқару.

Жолаушылар стансасы – жолаушыларға қызмет көрсету және жолаушылар пойыздарын рейске дайындау жұмыстарын атқарады. Жолаушылар қызметіне билет сатуды ұйымдастыру, жолаушыларды мінгізіп түсіру, қол жүктерін сақтау оларды қабылдау, үлкен жүктерді түсіріп тиеу, сонымен техникалық қызмет көрсету және жолаушылар пойыздарын жабдықтау.

Атқарылатын жұмыстарға қарай жолаушылар стансасы бөлінеді: жолаушылардың өзінікі – жолаушыларға қызмет көрсету операциялары, пойыздарды қабылдап, жөнелту және тоқтаусыз өткізу, жолаушылар үшін істелінетін барлық коммерциялық және жүк операциялары.

3 Жолаушылар тасымалын басқару

Техникалық жолаушылар – пойыздарды жабдықтау үшін жолдармен құрылғылар, қайта құрастыру, жөндеу, улы газдармен дезинфекциялау және жолаушылар құрамын отстойға қою, вагондарды жөндейтін деподағы құрылғылар. Бұл стансалар жүрісін осы стансадан бастап осы стансадан аяқтайтын жолаушылар пойыздары үшін қызмет етеді

Қосарланған - жолаушылар қозғалысының барлық операцияларын орындайды. Пойыздарға қызмет көрсету жағынан станса мыналарға бөлінеді:

Транзитті – негізінде тек транзитті пойыздарға қызмет көрсетеді;

Аралас – пойыздардың барлық категориясына;

Ақырғы – қозғалысын осы стансадан бастап осы стансадан аяқтайтынды айтады.

3 Жолаушылар тасымалын басқару

Темір жол көлігінің негізгі жұмысы болып еліміздің тұрғындарын толықтай және өз уақытында тасымалмен қамтамасыз етеді. Қазақстан Республикасындағы теміржол жолаушылар көлігі көптеген еуропалық және американдық теміржолдарға қарағанда басынан аймақаралық бағыттағы негізгі көлік түрі болып табылды, себебі теміржол тасымалынбасқа көлік алмастыра алмайды. Қазақстандағы республикаішілік және мемлекетаралық қатынастағы жолаушылар және пошта тасымалын «Жолаушылар тасымалы» АҚ атқарады.

3 Жолаушылар тасымалын басқару

Электрофицированный қалааралық жолдарда электричка, ал тепловозный тягада дизель пойыз және автоторис.

Үлкен жылдамдықпен жүретін жолдарда (Москва – Санкт-Петербург) Эр200 электр пойызын пайдаланады, ол 200 км/сағ жылдамдықпен жүре алады.

Вагондар – жолаушылар тасымалына темірден қапталған вагондар пайдаланады. Жолаушылар паркіндегі барлық вагондар: жүк, почта, почта-жүк, вагон-ресторан, және арнайы (қызметті, вагон-лаборатория және басқалар) болып бөлінеді.

Жолаушылар вагоны: 54-60 орынды – қатты (купе емес-плацкартты, купелі – 36-38 орынды) болады.

Жұмсақ (4-орынды купе 32; 2-орынды купе СВ – 16-18; 2 және 4 орынды купе 24 орын);

3 Жолаушылар тасымалын басқару

Қызмет көрсету және жолаушылардың тасымалдауын ұйымдастыру үшін жылжымалы құрамның 2 мың бірліктер шамасында жұмыс істейді, 300 темір жол билет кассалары жұмыс істейді, 16 мың қызметкерден артық адам еңбек етеді. Кәсіпорынның қажетті функционалдық және аймақтық филиалдық құрылымы бар. Жолаушылар тасымалдарының құрылымдық бөлімшелері:
Жолаушылар тасымалдары бойынша 3 аймақтық филиал бар: Оңтүстік, Батыс және Солтүстік;
1 филиал «Экспресс», осының негізінде испандық «Тальго» фирмасының вагондары бар.

Тақырып №1: Жолаушылар тасымалын ұйымдастыру принциптері

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Б.М. Исина, Ж.Ж. Аяпбекова Учебное пособие «Управление пассажирскими перевозками». КарГТУ, 2013 - 94с.
2. В.А.Кудрявцев Учебное пособие «Организация железнодорожных пассажирских перевозок». М.: Академия, 2012. – 256 с.
3. Б.М. Исина, Ж.Ж. Аяпбекова Методические указания для курсового проекта «Управление пассажирскими перевозками» КарГТУ, 2013-33 с.
4. Битилеуова З.К., Бекмағанбетова Л.К., Исина Б.М. Көліктегі жолаушылар тасымалын ұйымдастыру. Оқу құралы / Алматы, 2020.-173 бет.